

První nález hnojníka *Neagolius montanus* (Coleoptera: Scarabaeidae: Aphodiinae) na Slovensku

Marion Mantič¹ & Stanislav Benedikt²

¹ Střední 40, CZ-748 01 Hlučín-Bobrovniky; e-mail: marion.m@seznam.cz

² Částkova 10, CZ-326 00 Plzeň; e-mail: sbenedikt@seznam.cz

MANTIČ M. & BENEDIKT S. 2019: První nález hnojníka *Neagolius montanus* (Coleoptera: Scarabaeidae: Aphodiinae) na Slovensku (First record of the dung beetle *Neagolius montanus* (Coleoptera: Scarabaeidae: Aphodiinae) in Slovakia). – Západočeské entomologické listy, 10: 75–77, 17-12-2019.

Abstract. *Neagolius montanus* (Erichson, 1848) is recorded from Slovakia for the first time. The new finding was made by sweeping in a limestone habitat in the alpine zone of the Vysoké Tatry Mts and represents only the second record from the Western Carpathians. Some notes on the distribution and bionomical preferences of the species are given.

Key words: *Neagolius montanus*, Aphodiinae, Scarabaeidae, Coleoptera, Slovakia, faunistics, new record

ÚVOD

Rod *Neagolius* W. Koshantschikov, 1912 zahrnuje výhradně vysokohorské druhy hnojníků. Rozšíření jeho jednotlivých druhů zaujímá rozsáhlý prostor od Pyrenejí až po Střední Asii, severozápadní Čínu, Mongolsko a Sibiř (DELLACASA et al. 2016). Výskyt většiny z nich je omezen na jednotlivá pohoří, pouze u některých druhů jsou areály širší. Pro zástupce rodu je typický jejich výhradně saprofágní způsob života a také pohlavní dimorfismus, který v minulosti vedl k tomu, že samice některých druhů byly popsány jako samostatné druhy (DELLACASA 1983). BARAUD (1977) považuje druhy tohoto rodu na základě jejich morfologických charakteristik za relikt. Na území střední Evropy severně od Alp zasahují pouze dva z nich – *N. bilimeckii* (Seidlitz, 1891), který je domovem ve vysokých pohořích jižní Evropy (Alpy, balkánská pohoří), má izolovaný výskyt v subalpínských polohách moravského Hrubého Jeseníku, *N. montanus* (Erichson, 1848) byl zjištěn v jediném nálezu z roku 1970 na polské straně Vysokých Tater (STEBNICKA 1976). V práci je prezentován první doklad výskytu druhého jmenovaného taxonu ze slovenské části pohoří.

METODIKA

Nálezy byly učiněny v rámci faunistického průzkumu* Tatranského národního parku. Materiál byl de-

* Průzkum probíhal na základě udělení výjimky OU-PO-OSZP1-2016/001800-009/RD, vydané Okresním úřadem Prešov dne 27. ledna 2016.

Obr. 1. *Neagolius montanus*, ♂. Slovakia: Vysoké Tatry: vrch Stoly. Foto: P. Boža.

Fig. 1. *Neagolius montanus*, ♂. Slovakia: Vysoké Tatry: Stoly Mt. Photo: P. Boža.

terminován podle FREUDE et al. (1969), nomenklatura je převzata z práce DELLACASA et al. (2016).

Použité zkratky: coll. – sbírka s uložením dokladů; det. – určil; lgt. – sbíral; pers. comm. – osobní sdělení; revid. – revidoval; bor. – severní.

PODROBNOSTI NÁLEZU

Scarabaeidae: Aphodiinae

Neagolius montanus (Erichson, 1848) (Obr. 1)

Slovakia bor.: Podbanské (6786), 9 km severně, vrch Stoly, 49°13'28"N 19°54'21"E, 1900 m n. m., 1.IX.2018, 1 ♂, M. Mantič lgt., det. et coll., D. Král revid. Nález byl učiněn smykem vegetace alpinní louky na jižním úbočí vrchu Stoly nad Tomanovským sedlem (Obr. 2).

DISKUZE

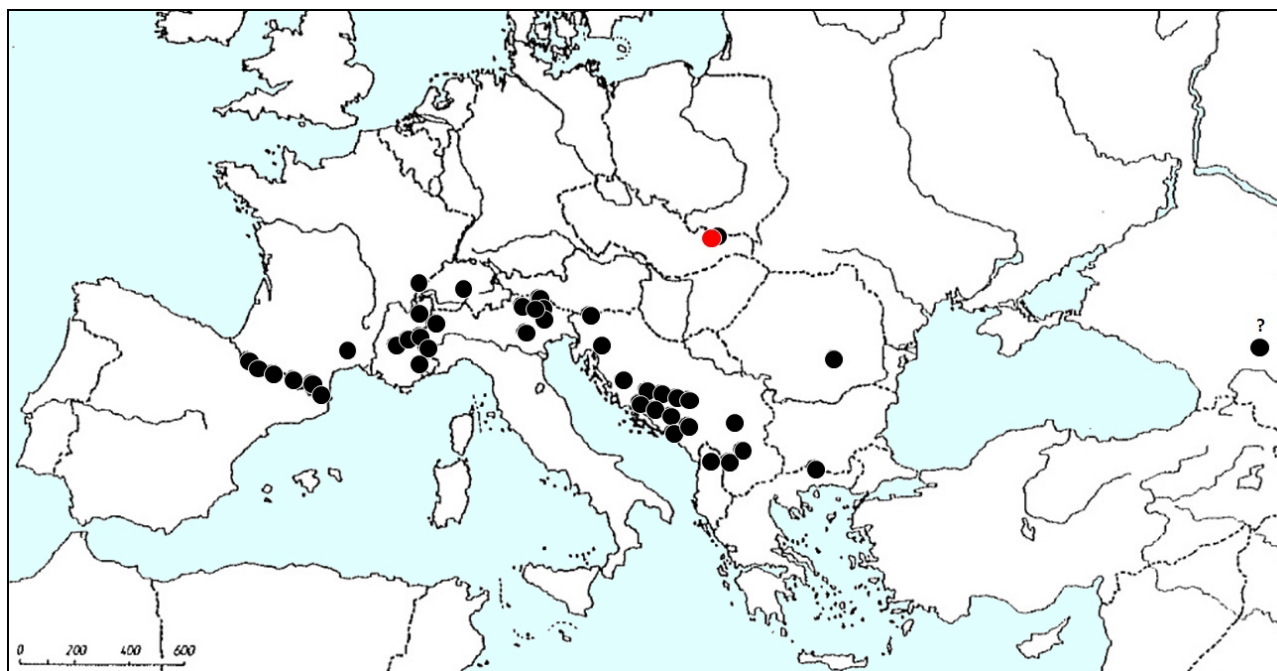
Neagolius montanus je horským druhem, známým převážně jen z vysokých pohoří jižní Evropy, kde se vyskytuje v Pyrenejích (Francie, Španělsko), v jižní polovině Alp (Francie, Itálie, Rakousko, Švýcarsko, Slovinsko), Jižních Karpatech (Rumunsko) a na Balkánu (Albánie, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Chorvatsko, Severní Makedonie, Srbsko, Řecko) (KRELL 1991, DELLACASA et al. 2016; Obr. 3). Údaje o výskytu na Kavkazu (KRELL 1991) a na Uralu (ZIN-

CHENKO 2011) jsou sporné a vyžadují ověření kvůli možnosti záměny s příbuznými druhy (SHOKHIN & KALASHIAN 2015). Je pozoruhodné, že první nálezy druhu v Rakousku (Korutany) a ve Švýcarsku byly učiněny teprve v roce 1981 (HERGER 1982, KRELL 1991). Ze Západních Karpat byl donedávna doložen pouze jediným nálezem z polské strany Tater ze dne 22.VI.1970: „nad Zielonym stawem Gąsienicowym“ (STEBNICKA 1976), což je asi 9 km východně od místa slovenského nálezu. Otázkou zůstává celkový areál rozšíření tohoto druhu ve Vysokých Tatrách. Obě známé tatranské lokality se nacházejí v okrcích vápnitých hornin (viz <https://www.geology.sk>, <https://www.geolog.pgi.gov.pl>), což může indikovat preferenci bazického podkladu, a tudíž i omezení jeho potenciálního areálu zde. Zajímavé ale je, že se jej přes víceleté působení dosud nepodařilo nalézt ve vápencových Belianských Tatrách (poznatky autorů), které jsou z hlediska diverzity brouků nejbohatším tatranským okrskem. Druh je podobně jako ostatní příbuzné druhy rodu *Neagolius* saprofágní, nevyhledává tedy trus vysoké zvěře, ale tlející rostlinnou hmotu, což pro jeho nalezení vyžaduje využit jako sběrací metody prosev rostlinného detritu nebo smyk bylinotravního porostu. Je velmi pravděpodobné, že populace ve Vysokých Tatrách jsou malé a zachycení druhu zůstane i nadále jen obtížné. Nový nález

Obr. 2. Alpinní louka na úbočí vrchu Stoly (letní aspekt z 30.6.2017). Foto: J. Benediktová.

Fig. 2. Alpine meadow on the slope of the Stoly Mt. (a summer aspect, 30.06.2017). Photo: J. Benediktová.

Obr. 3. Celkové známé rozšíření *Neagolius montanus* (nový nález je vyznačen červeným bodem) (podle KRELL 1991, upraveno).

Fig. 3. Known distribution of *Neagolius montanus* (new finding in red dot) (according to KRELL 1991, modified).

znamená potvrzení tatranské arely tohoto reliktního druhu a zároveň je i významným příspěvkem k zoogeografii Vysokých Tater.

Nový druh pro Slovensko.

PODĚKOVÁNÍ

Děkujeme Davidu Královi (Praha) za ověření determinace, Petru Božovi (Olomouc) za pořízení fotografie zde publikovaného exempláře a Aleši Bezděkovi (České Budějovice) za podnětné připomínky k rukopisu.

LITERATURA

- BARAUD J. 1977: Coléoptères Scarabaeoidea. Faune de l'Europe occidentale Belgique France Grande-Bretagne Italie Péninsule Ibérique. – Nouvelle Revue d'Entomologie, Supplément 7: 1–352.
- DELLACASA G. 1983: Sistematica e nomenclatura degli Aphodiini italiani (Coleoptera Scarabaeidae: Aphodiinae). – Museo Regionale di Scienze Naturali, Torino, 464 pp.
- DELLACASA M., DELLACASA G., KRÁL D. & BEZDĚK A. 2016: Scarabaeidae (Aphodiinae, Aphodiini). Pp. 98–154. In: LÖBL I. & LÖBL D. (eds): Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Vol. 3. Revised and Updated Edition. Scarabaeoidea – Scirtoidea – Dascilloidea – Buprestoi-
dea – Byrrhoidea. – Brill, Leiden, Boston, 983 pp.
- FREUDE H., HARDE K. & LOHSE G. A. 1969: Die Käfer Mitteleuropas. Band 8, Terebrantia, Heteromera, Lamellicornia. – Goecke & Evers, Krefeld, 388 pp.
- HERGER P. 1982: *Aphodius montanus* Er. neu für die Schweiz (Col., Scarabaeidae). – Mitteilungen der Schweizerischen entomologischen Gesellschaft, 55: 347–348.
- KRELL F.-T. 1991: *Aphodius (Agolius) montanus* Erichson, 1848, neu für Österreich (Coleoptera: Scarabaeoidea). – Zeitschrift der Arbeitsgemeinschaft Österreichischer Entomologen, 43 (3/4): 82–84.
- SHOKHIN I. V. & KALASHIAN M. Y. 2015: A new species of the genus *Neagolius* W. Koshantschikov, 1912 (Coleoptera: Scarabaeidae) from Armenia. – Caucasian Entomological Bulletin, 11(2): 315–316.
- STEBNICKA Z. 1976: Klucze do oznaczania owadów Polski, Część XIX, Chrząszcze – Coleoptera, Zeszyt 28a, Żukowate – Scarabaeidae, Grupa podrodzin: Scarabaeidae laparosticti. – Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa, 139 pp.
- ZINCHENKO V. K. 2011: *Aphodius (Agolius) montanus* Erichson, 1848 (Coleoptera, Scarabaeidae, Aphodiini) first records for the fauna of Russia. – Euroasian Entomological Journal, 10(2): 178.

Obdrženo do redakce: 15.11.2019

Přijato po recenzích: 25.11.2019